

Witold Konopka

Konferencja naukowo-metodyczna "Nekropolie i miejsca pamięci"

Rocznik Toruński 40, 331-334

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Konferencja naukowo-metodyczna „Nekropolie i miejsca pamięci”

*Witold Konopka
UMK Toruń*

W czwartek, 21 listopada 2013 r. na Wydziale Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika odbyła się trzecia już konferencja naukowo-metodyczna z cyklu „Region kujawsko-pomorski w przeszłości”. Tegoroczna edycja poświęcona była nekropoliom i miejscom pamięci. Organizatorem wydarzenia był Instytut Historii i Archiwistyki UMK, a w komitecie organizacyjnym znaleźli się prof. dr hab. Waldemar Rozynkowski, dr Małgorzata Strzelecka oraz dr Michał Targowski.

Podobnie jak w latach ubiegłych, tak i tym razem konferencja podzielona została na dwie części: naukową i metodyczną. Pozwoliło to uczestnikom spotkania najpierw zapoznać się z aktualnym stanem badań dotyczących szeroko pojętych miejsc pamięci i odniesienia się do nich na różnych przykładach wydarzeń historycznych, a następnie dowiedzieć się, jak miejsca pamięci wykorzystywane są w dydaktyce, podczas zajęć lekcyjnych i terenowych w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i licealnych. Taki podział sympozjum miał przede wszystkim na celu zetknięcie się i połączenie współczesnych badań historycznych z umiejętnościami przekazania ich młodemu pokoleniu w szkołach na lekcjach historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego czy geografii.

Konferencja rozpoczęła się o godz. 9.00 w Sali Rady Wydziału. Zebranych gości powitali prof. Waldemar Rozynkowski oraz dr hab. Jarosław Kłaczek, zastępca dyrektora Instytutu Historii i Archiwistyki. W swych wystąpieniach podkreślili sens organizowania tego typu konferencji, podczas których do spotkania i dyskusji mają okazję wykładowcy akademicy oraz dydaktycy ze szkół. Dr hab. Jarosław Kłaczek nawiązał ponadto do tematu konferencji, zwracając uwagę na różnorodność historyczną i terytorialną Pomorza i Kujaw.

Następnie prof. Waldemar Rozykowski wraz z dr. Michałem Targowskim zaprezentowali wydaną przez Wydawnictwo UMK książkę pt. *Zamki, palace, dwory i ich mieszkańcy w regionie kujawsko-pomorskim*, owoc poprzedniej edycji konferencji. Przedstawili jej treść, autorów oraz wskazali na główne tezy stawiane w opublikowanych tam artykułach.

Po przywitaniu i prezentacji książki rozpoczęto obrady części naukowej. Prowadził ją prof. Waldemar Rozykowski. Jako pierwszy wystąpił dr Krzysztof Kwiatkowski z referatem „Miejsca pamięci związane z przeszłością średnio-wieczną i wczesnonowożytną na obszarze obecnego województwa kujawsko-pomorskiego”. W swym wystąpieniu określił, czym są miejsca pamięci, wymienił ich rodzaje i funkcje oraz przedstawił zarys zmian terytorialnych obszarów wchodzących w skład dzisiejszego województwa kujawsko-pomorskiego na przestrzeni dziejów. Następnie, odnosząc się do wydanej przez Urząd Marszałkowski mapy „Ślady historii na Kujawach i Pomorzu”, przedstawił miejsca pamięci i związane z nimi wydarzenia promowane w regionie. Zauważył, że edukacja regionalna prowadzona przez województwo jest bardziej ogólnopństwowa i narodowa niż regionalna i lokalna. Zwrócił także uwagę, że najczęściej miejsca poświęcono konfrontacjom militarnym, a mniej dokumentom, przywilejom, nekropoliom, postaciom itp. W związku z tym podał przykłady zdarzeń i osób, związanych szczególnie z regionem, które powinny zacząć być promowane, jak np. Colloquium Charitativum, tumult toruński, budowa kanału bydgoskiego czy działalność związana z Erazmem Glicznerem. Dr Sylwia Grochowina poświęciła swoje wystąpienie tematowi: „Eksterminacja mieszkańców Pomorza Gdańskiego podczas II wojny światowej i związane z nią miejsca pamięci (na przykładzie Torunia i powiatu toruńskiego)”. Na początku omówiła przebieg II wojny światowej na Pomorzu Gdańskim, a następnie przebieg akcji eksterminacyjnych prowadzonych przez III Rzeszę na tych terenach, dzieląc je na dwa etapy: bezpośredni, trwający od wybuchu wojny do końca 1939 r., oraz pośredni, trwający od 1940 do 1945 r. Pierwszy z nich charakteryzował się egzekucją ludności polskiej w bardzo krótkim czasie, drugi natomiast, trwający dłużej, związany był z obozami koncentracyjnymi (KL Stutthof). W końcowej części wystąpienia wymieniła wszystkie miejsca pamięci pochodzące z tego okresu historycznego, tj. Dolinę Fordonu k. Bydgoszczy, cmentarz żydowski w Świeciu, Las Barbarkę k. Torunia, Łobzeniec czy Lasy Szpęgawskie. Podczas dyskusji poruszono kwestie związane z martyrologią w regionie. Zwrócono także uwagę, że obecna polityka historyczna i to, co spotkało Polskę w XX w., wpływa na postrzeganie miejsc pamięci związanych głównie z tragiczną śmiercią, potyczkami wojennymi

i walką o wolność. W części tej zabrakło wystąpienia prof. dr hab. Magdaleny Niedzielskiej: „Cmentarz jako miejsce niepamięci”.

Po przerwie, o godzinie 11.30 wznowiono obrady. Rozpoczęła się część metodyczna konferencji, którą prowadzili dr Małgorzata Strzelecka i dr Michał Targowski. Jako pierwszy zabrał głos mgr Dariusz Chrobak. W wystąpieniu „Nekropolie i miejsca pamięci w pracy nauczyciela historii oraz pracy wychowawczej szkoły na ziemi dobrzyńskiej” przedstawił działalność porządkową na lokalnych cmentarzach (Wilcze Kąty, Włęcz, Liciszewo), którą prowadzi w ramach swojej pracy dydaktycznej. Zauważył, że dzięki takim akcjom uczniowie poznają historię swego małego regionu, dowiadują się o istnieniu różnych wyznań na tych terenach oraz stają się bardziej wrażliwi i otwarci na problemy wyznaniowe. W ramach tych akcji uczniowie jeżdżą na wycieczki rowerowe śladami miejsc pamięci, wydają foldery popularnonaukowe, biorą udział w konferencjach i prowadzą warsztaty fotograficzne. Następnie dr Arkadiusz Kierys wygłosił referat „Na ratunek pamięci. Prace renowacyjne i konserwatorskie na toruńskich cmentarzach”. Przedstawił w nim wielokierunkową działalność Towarzystwa Miłośników Torunia i władz miasta Torunia mającą na celu zachowanie pamięci na toruńskich cmentarzach. Działalność ta bowiem obejmuje zarówno prowadzenie prac renowacyjnych przy nagrobkach, szczególnie zasłużonych obywateli miasta, jak i popularyzowanie wiedzy na temat toruńskich cmentarzy oraz pochowanych na nich wybitnych torunian. Kolejny referat pt. „Pamięć o nauczycielach i uczniach włocławskiej szkoły im. ks. J. Długosza u potomnych. Miejsca pamięci a kształtowanie postaw obywatelskich młodzieży” zaprezentowała dr Magdalena Bliska-Ciećwierz. Omówiła w nim historię szkoły, jej losy podczas II wojny światowej oraz Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, a także represje, z którymi spotykali się nauczyciele i uczniowie. Wspomniała również o nowym projekcie realizowanym w szkole, mającym na celu udokumentowanie wspomnień o nauczycielach. Po niej mgr Szymon Wiśniewski wygłosił referat „»Ocalić od zapomnienia« – cmentarze i miejsca pamięci regionu golubsko-dobrzyńskiego. Współpraca szkół, instytucji i organizacji społecznych”. W swym wystąpieniu zwrócił uwagę, jak należy wykorzystywać współpracę pomiędzy różnymi organizacjami i instytucjami, by zarówno poszerzać wiedzę i światopogląd dzieci, jak i prowadzić społeczną działalność dla regionu. Następnie przedstawił dokonania uczniów pragnących ocalić od zapomnienia lokalne cmentarze i miejsca pamięci. W ramach tych akcji dzieci wydają popularnonaukowe publikacje poświęcone m.in. kapliczkom, cmentarzom i kościołom powiatu golubsko-dobrzyńskiego. Jako ostatnia podczas sympozjum głos zabrała mgr Anna Zglińska. W referacie „O społecznym ratowaniu

i liczeniu cmentarzy: »Tak trzeba« i »Lapidaria.wikidot.com«” przedstawiła działalność grup ludzi, których celem jest ratowanie, renowacja i promowanie wiedzy na temat różnowyznaniowych cmentarzy z terenów Pomorza i Kujaw. W ramach samej akcji „Tak trzeba” do tej pory udało się odnowić i oczyścić cmentarze m.in. w Makowiskach, Liciszewach, Toruniu-Rudaku czy Włęczu.

Na konferencji obecni byli przedstawiciele szkół z całego województwa, kadra naukowa Wydziału Nauk Historycznych, a także licznie zebrani studenci. Podczas wygłaszania referatów prelegenci korzystali z prezentacji multimedialnych, wzbogacając swoje wystąpienia materiałami ikonograficznymi. Organizatorzy zapowiedzieli, że wszystkie wygłoszone referaty ukazać się wkrótce w wydawnictwie zbiorowym. Konferencji towarzyszyła, oprócz promocji wyżej wspomnianej książki, wystawa umieszczona na I piętrze Collegium Humanisticum poświęcona stratom ludności pomorskiej w latach 1939–1945, którą przygotowała toruńska Fundacja Generał Elżbiety Zawackiej.